

Мітріцян Н.І

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
здобувач кафедри кримінального права*

КОМПОНЕНТИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ЯК ОБ'ЄКТУ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ

Суттєві соціальні, економічні та політичні зміни, що відбулися за роки реформ, істотно вплинули на стан суспільних відносин, привели до загострення соціальних конфліктів, що нерідко знаходять своє вираження у формі протиправних масових акцій. Щорічно реєструється значна кількість публічних заходів, проведених без будь-якого повідомлення та з порушенням встановленого порядку. Крім того, останнім часом у всьому світі відбуваються різні групові порушення порядку, масові безладдя, збройні й неозброєні конфлікти (Єгипет, Туніс, США, Велика Британія та ін.). Нерідко вони супроводжуються вбивствами, загибеллю людей, погромами й підпалами державних і громадських будівель, житлових будинків, руйнуванням залізничних колій, мостів, ліній електропередач і зв'язку.

Отже актуальним сьогодні представляється забезпечення громадського порядку, що охоплює специфічну сферу суспільних відносин. Так, громадський порядок стосується всіх громадян без винятку, як правило, стосується елементарних дій, вчинків і правил поведінки людей під час різних масових публічних заходів з великою концентрацією людей у тих або інших приміщеннях або на обмеженій території. Такі неконтрольовані заходи нерідко створюють загрозу для життя й здоров'я громадян, нормальному функціонуванню організацій, підприємств та установ (політичні (мітинги, ходи, демонстрації), економічні (пікетування, голодування), культурно-видовищні (фестивалі, концерти, матчі, дні міст), спортивні (олімпіади, змагання), релігійні й інші масові заходи. Необхідність підсилення правового забезпечення громадського порядку в Україні обумовлюється й проведенням влітку цього року футбольного чемпіонату.

Окремим аспектам правового забезпечення охорони громадського порядку приділяли та приділяють увагу такі вчені, як: Веремеєнко І.І., Ішук Г.В., Копотун І.М., Лошицький М.В., Меньших А.А., Налуцишин В.В., Олійнічук Р.П., Ольховський Є.Б., Опацький Р.М., Осадчий В.І., Поленов Г.Ф., Продайло С.В.

Розділ XII Особливої частини Кримінального кодексу України містить статті, що передбачають відповідальність за посягання на громадський порядок і моральність. Ці групи суспільних відносин є родовими об'єктами злочинів розділу XII (Коржанський М.І. Кваліфікація злочинів. Навчальний посібник. Видання 2-е-К.: Атіка, 2002. - С. 450), тобто злочини даної групи є охоронювані кримінальним законом суспільні відносини, які забезпечують громадський порядок та моральні основи в суспільстві. А суспільні відносини, що забезпечують громадський порядок, виступають видовим об'єктом злочинів, передбачених статтями 293-296 КК України.

Суспільна небезпечність злочину, передбаченого ст. 293 КК України визначається спрямованістю скоординованих дій значної кількості осіб, проти громадського порядку, як суспільних відносин, охоронюваних кримінальним законом, які мають забезпечувати спокій населення, повагу до суспільної моралі, честі й гідності людей, нормальне функціонування

установ, підприємств і організацій незалежно від форм власності, транспортного зв'язку, цілісність майна громадян, безпеку людей, а також нормальні умови для їх роботи, побуту і відпочинку (Кузнецов В.В. Злочини проти громадського порядку та моральності: Практик. посібник. - К.: Вид. А.В. Паливода, 2007. - С. 63). Внаслідок таких групових порушень виникає стан занепокоєності серед населення, зневаги цінностей суспільної моралі, честі й гідності людей, порушення нормального функціонування державних і громадських установ, підприємств і організацій, транспортного сполучення, створення загрозливих умов для цілісності майна громадян, безпеки людей, а також порушення усталених нормальних умов для їх роботи, побуту і відпочинку.

Громадський порядок як політико-правова категорія означає соціальну упорядченість і організованість усього суспільства, охоплює всі сфери суспільних відносин, врегульованих юридичними й неюридичними нормами. До суспільних відносин, пов'язаних з громадським порядком, необхідно віднести громадська безпеку, громадський благоустрій, внутрішній розпорядок на підприємствах, в установах та організаціях, охорону власності, безпеку держави (Копотун І.М. Громадський порядок як об'єкт кримінально- правової охорони: Автореф. дис.... канд. юрид. наук: 12.00.08. - К., 2008. - С. 8).

Державне управління не може бути відділене від соціального порядку в політико-правовому змісті, але разом з тим воно не може з ним змішуватися. Соціальний (суспільний) порядок припускає стійкість юридичних і моральних зв'язків у суспільному житті й забезпечує основні умови для нормального людського життя у всьому його різноманітті. Торгівля, діяльність суспільного транспорту, державних установ і приватних підприємств можливі тільки за наявності громадського порядку.

Можна виділити основні ознаки громадського порядку: ці відносини регулюються як нормами моралі, звичаями так само і правовими нормами; відносини у сфері забезпечення безпеки громадського порядку встановлюються в результаті реалізації моральних і правових норм, які діють при спілкуванні людей з метою задоволення різноманітних життєвих потреб; створює сприятливі, безпечні умови для здійснення суб'єктивних прав фізичних та юридичних осіб, державних інституцій; припускає та забезпечує своєчасне і повне виконання всіма суб'єктами (учасниками відносин) моральних та юридичних обов'язків; основною з цілей забезпечення громадського порядку є забезпечення чіткої та ефективної роботи всіх державних і приватних підприємств, установ та організацій, органів і служб тощо; створює умови для організованості громадянського суспільства з одного боку, режиму індивідуальної свободи в межах, передбачених правовими та моральними нормами, - з іншого; забезпечується всіма державними заходами, від переконання до юридичної відповідальності.

Таким чином, громадський порядок як основний об'єкт кримінально-правової охорони (ст. 293 КК України) та злочинного посягання у вигляді групове порушення громадського порядку можна визначити наступним чином. Громадський порядок - сукупність суспільних відносин, врегульованих нормами права (які забезпечуються державним примусом, та охороняють від найбільш небезпечних посягань) й іншими соціальними нормами (мораль, звичаї, традиції), що забезпечують спокій населення, повагу до суспільної моралі, честі й гідності людей, нормальне функціонування установ, підприємств і організацій незалежно від форм власності, транспортного зв'язку, цілісність майна громадян, безпеку людей, а також нормальні умови для їх роботи, побуту і відпочинку.